

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

DANIEL DEFOE

*Robinson
Crusoe*

Traducere și prefață
de *Lucian Pricop*

EDITURA CARTEX 2000
București

CUPRINS

<i>Cel mai romanesc jurnal de călătorie</i> (Lucian Pricop)	7
Robinson Crusoe	11

M-am născut în 1632, în orașul York, într-o familie bună. Tatăl meu nu provine din acest oraș, ci se născuse la Bremen și se stabilise mai târziu la Hull, unde ajunsese, datorită negoțului, în stăpânirea unei frumoase proprietăți. Părăsind negoțul, s-a mutat la York unde s-a însurat cu mama mea. Familia mamei, Robinson, era foarte cunoscută în acea regiune. De aceea mă și numesc eu Robinson Krautznaer, nume care apoi a ajuns, prin obișnuita prefacere a cuvintelor străine în Anglia, la acela de Crusoe, aşa cum ne zicem și ne scriem noi însine numele și aşa cum m-au chemat totdeauna cunoscuții.

Am avut doi frați mai mari. Cel dintâi, locotenent într-un regiment englez de infanterie, a luptat în Flandra sub comanda faimosului colonel Lockart și a fost ucis lângă Dunkerque, într-o bătălie contra spaniolilor. N-am știut niciodată ce-a ajuns fratele mai mic, după cum nici părinții mei n-au aflat mai târziu ce s-a întâmplat cu mine.

Fiind al treilea fiu și nefiind pregătit pentru vreo meserie, capul mi s-a umplut, de timpuriu, cu tot felul de gânduri năstrușnice. Tata, om mai în vîrstă, se străduia să-mi dea o creștere aleasă. Am învățat acasă și apoi la școala primară din oraș, tata voind să mă facă om de legi. Eu însă nu mă gândeam la nimic altceva decât să plec pe mare și această aprigă dorință mă făcea să înfrunt toate povețele tatei, ba chiar și poruncile lui, precum și îndrumările și rugămințile mamei și ale prietenilor mei. O ursită rea părea să mă mâne în această năzuință a firii mele, îndrepându-mă către acea viață năpăstuită, de care trebuia să am parte mai târziu.

Tatăl meu, om înțelept și cu scaun la cap, mă sfătuia totdeauna împotriva acestor înclinări. Într-o dimineață, mă chemă la dânsul în cameră, unde era ținut, fiind bolnav de gută, și îmi vorbi cu multă dragoste și înțelepciune. Mă întrebă ce alte motive, în afară de această dorință de aventură, mă îmboldeau să-mi părăsesc casa părintească și țara, unde aveam atâtea legături de prietenie, precum și putința de a ajunge la o frumoasă situație materială muncind, dar ducând în același timp o viață plăcută și tihnită. Mi-a arătat că numai oamenii fără vreo nădejde și care nu mai au încotro sau aceia care năzuiesc după bogății nemăsurate pornesc departe între străini, în căutarea aventurii, pentru a se sălta prin grele încercări și a se face faimoși, întrebuințând căi neobișnuite. Toate acestea însă nu mi se potriveau, căci starea socială care-mi fusese hărăzită prin naștere era mijlocie sau, mai bine zis, o stare superioară vieții de rând. Prin îndelungata sa experiență, îmi spunea tata, el a ajuns a se convinge că tocmai această stare este cea mai potrivită pentru fericirea omului, nefiind pradă nici suferințelor, grijilor și greutăților pe care le întâmpină muncitorii și nici mereu împovărată de orgoliul, ambiția și învidia care domnesc în clasele de sus ale omenirii. Ne putem da seama – spunea tata – de fericirea clasei de mijloc din faptul că ea este invidiată de toți ceilalți. Adesea cei mari se plâng de urmările nefaste ale situației lor vajnice și doresc în visurile lor să se fi născut în această stare mijlocie, adică între cei mari și cei mici. Chiar și cel mai înțelept om al lumii a recunoscut acest adevăr, atunci când s-a rugat Domnului să nu-i dea nici bogății și nici sărăcie.

Tata m-a îndemnat apoi să-mi îndrept privirile spre toate aceste adevăruri și să-mi dau seama că toate neajunsurile vieții erau împărțite între lumea de sus și lumea de jos, pe când cei din starea de mijloc au parte de cele mai puține prăpăduri. Aceștia nu sunt supuși la atâtea neplăceri și destrămări trupești și sufletești, precum cei care printre-o viață vicioasă, de lux și desfrâu, de o parte, sau, dimpotrivă, prin muncă grea și lipsuri, de alta, își descumpănesc viața, drept firească urmare a felului lor de trai.

Clasa mijlocie este aceea care a fost sortită pentru tot felul de virtuți și bucurii. Pacea și belșugul îi sunt prietene, iar cumpătarea, liniștea, sănătatea și toate plăcerile viețurii între semeni o înto-vărășesc. Pe această cale, oamenii trec tăcuți și liniștiți prin viață și tot astfel ies din ea. Ei nu sunt împovărați peste măsură de munca brațelor sau a capului, nefiind vânduți unei vieți de robie pentru a-și câștiga pâinea zilnică și nici nu sunt hărțuiți de tot felul de întâmplări amețitoare ce îi răpesc sufletului liniștea, iar trupului, odihna. Nefiind roși de patima invidiei și nici de dorul ambițiilor nemăsurate, ei alunecă blajini și ușori prin viață, gus-tându-i dulceața, fără de amărăciune, simțindu-se fericiți și învă-țând din experiența fiecărei zile să prețuiască această viață fericită.

M-a rugat, apoi, cu toată insistența și dragostea să nu-mi bat joc de tinerețea mea și să nu mă arunc în cine știe ce nenorocire de care mă scutesc viața și starea socială în care mă născusem. Mi-a dat să înțeleg că nu eram silit să-mi câștig pâinea și că e gata să facă orice pentru mine numai să pot intra în viață în chipul cel mai prietic; iar dacă nu eram fericit sau nu mă simteam bine în lumea mea, vina o purtam numai eu sau soarta mea. Așadar, tata se dezlegă de orice răspundere, prin aceste sfaturi bune și prin faptul de a mă fi prevenit împotriva unui pas greșit. În cazul că mă hotărăm să rămân acasă, el era gata să-mi dea tot sprijinul. Dacă nu-l ascultam, el nu mai avea vreo vină în toate nenorocirile care mă puteau lovi. În sfârșit, mi-a dat drept pildă pe fratele meu mai mare, care se înrolase în armată împotriva voinței sale și fusese ucis în Flandra. Mi-a mărturisit că nu va înceta o clipă să se roage pentru mine, în caz că voi face acel pas greșit. Dumnezeu însă nu mă va binecuvânta și mai târziu voi avea, poate, timp odată să mă gândesc la tot ce-mi spunea în ziua aceea. Atunci însă nu va mai fi nimeni lângă mine care să mă poată ajuta sau mânăgâia. Am simțit că-i curgeau lacrimi în această ultimă parte a con vorbirii noastre, mai ales atunci când mi-a vorbit de fratele meu. Totuși, în clipele acelea, tata nu-și putea închipui cât de profetice îi erau ultimele cuvinte, după care, copleșit de emoție, nu a mai fost în stare să rostească nimic.

Cine nu ar fi fost impresionat de aceste cuvinte? M-am hotărât să nu mă mai gândesc la plecare și să mă statornicesc acasă după cum mă povătuia tata. Dar vai!, nu peste prea multe zile am uitat tot. Și pentru a ocoli o altă discuție, m-am hotărât, doar peste câteva săptămâni, să fug de-acasă. N-am făcut-o totuși prea în grabă și, prințând-o odată pe mama în toane mai bune, am luat-o deoparte, i-am destăinuit toate gândurile și am rugat-o să-i vorbească ea tatei. I-am spus, între altele, că dorul de a vedea lumea e atât de aprig, încât nu sunt în stare să mă apuc de nimic, că împlinisem 18 ani și era prea târziu să mai intru ucenic la vreun negustor sau ajutor la notar. Chiar dacă aş fi făcut-o, nu aş fi dus nimic la bun sfârșit, fiind sigur că, mai devreme sau mai târziu, aş fi fugit pentru a pleca pe mare. Prin urmare, era mult mai bine ca ea să-l convingă pe tata să-mi dea consimțământul său, decât să plec fără voie.

Mama s-a mâniat grozav și mi-a răspuns că-i de prisos să mai încerce a-i vorbi tatei. El știa prea bine care mi-e adevăratul interes, pentru a putea consimți la plecarea mea. Se mira, biata mamă, cum de am mai cutezat să mă gândesc la asemenea prostii, după frumoasele cuvinte ce mi s-au spus. Dacă însă țineam cu tot dinadinsul să-mi distrug viața, ea nu mai vedea vreo scăpare pentru mine, spunându-mi că nici ea nu-mi va da vreodată consimțământul refuzat de tata.

Cu toate acestea, am aflat mai târziu că mama i-a vorbit tatei, care i-a răspuns oftând: „Băiatul nostru poate fi fericit acasă. Dacă pleacă, va fi cel mai năpăstuit om care s-a născut vreodată. Eu nu pot consimți la una ca asta.“

Peste un an de la acestea, am refuzat toate ademenirile și propunerile, adesea discutând cu încocare cu tata și mama, care se împotriveau planurilor mele. Din întâmplare, m-am dus într-o zi la Hull, fără vreun gând rău. Acolo, m-am întâlnit cu un tovarăș de școală, care pleca la Londra pe corabia tatălui său. M-a îmbiat să plec cu el, în mod gratuit. Fără să mai întreb pe cineva sau să-mi vestesc părinții, cerându-le voia și binecuvântarea, m-am urcat pe corabie, într-un ceas rău, la

1 septembrie 1651. Cred că niciodată nenorocirile n-au început mai devreme și nu s-au terminat mai târziu ca în viața-mi de Tânăr aventurier, la care pornisem.

Nici nu a apucat bine corabia să iasă din port că a și început să susfle un vânt puternic, iar marea să spumege. Pentru că nu mai călătorisem încă pe mare mă simteam bolnav și la trup, și la suflet, precum și nespus de însăcămat. Mă gândeam la greșeala pe care o făptuise și cum m-a ajuns pedeapsa Cerului, pentru că-mi părăsise casa părintească și datoria de fiu. Îmi aminteam de sfaturile tatei și de rugămințile mamei. Conștiința-mi neîmpăcată – poate pe atunci mai puțin decât mi-a fost mai apoi – mă muștra pentru că am nesocotit sfaturile părintești și mi-am călcăt datoria față de Dumnezeu și de tatăl meu. Între timp, furtuna creștea, iar valurile se ridicau uriașe (totuși nu atât de cumplită pe cât mi-a fost dat să văd mai târziu). Pentru că eram însă un marinări începător, mă aşteptam pe-atunci să fim înghițiți în fiecare clipă, cu corabie cu tot.

Multe jurăminte am făcut în această stare de agonie. Mi se părea că dacă bunul Dumnezeu mă va scăpa din această nenorocire și voi ajunge să pun iarăși piciorul pe uscat, mă voi duce de-a dreptul acasă și cât voi mai trăi nu voi mai călca pe vreo corabie; că voi asculta de povețele tatei și niciodată nu mă voi mai arunca în astfel de suferințe. Abia atunci pricepeam rostul cuvintelor paterne despre tihnită viață a clasei mijlocii. Tata dusese într-adevăr o astfel de viață, la adăpost de furtunile mării și de nenorocirile pământului. Eram hotărât să mă înapoiez ca un fiu pocăit.

Atât cât a bântuit furtuna au durat și aceste gânduri înțelepte; ba chiar și un timp după aceea. A doua zi însă, vântul s-a potolit, marea s-a liniștit și am început să mă obișnuiesc cu viața cea nouă. Toată ziua am rămas pe gânduri, mai ales că mai simteam încă răul de mare. Spre seară, vântul s-a potolit cu totul, iar apusul era fermecător. Soarele apunea în limpezimi și tot astfel a răsărit în dimineața următoare. Priveliștea mi se părea încântătoare.

Dormisem bine noaptea și eram vesel. Priveam uimit această mare acum liniștită, dar care fusese atât de răscolită cu o zi înainte.